

домяват министерството в такъв дух. Това, между другото, е една от пречките за върната ориентация на руската външна политика по тези проблеми.

Присъствието на гърци в руската дипломатическа мрежа, а частично и в турската, от друга страна разкрива постоянните антибългарски, елинизаторски и завоевателни тенденции в политиката на Гърция, подсказвайки в същото време колко важна е гръцката документация, трудно достъпна, особено за българските учени. Но така остава неизяснена по автентични извори не само тази отрицателна страна в гръцко-българските отношения, а оставя скрити и немногобройните, но все пак загатнати в български и европейски извори факти, за опити за единодействие на революционерите в двете страни, естествено в критични ситуации за двата народа и националните им борби. Така срещаме наши и чужди данни за подобни опити по време и при упадъка на Критското въстание, когато са водени разговори между гръцки организационни центрове и българската емиграция в Румъния за координиране на революционните действия. По същия начин и Източната криза подхранва надежди чрез взаимопомощ българи и гърци да улеснят борбата си. Наред с трудния достъп до архивите в Гърция, слабата проученост на тази проблематика се дължи още на две обстоятелства. От гръцка страна това е незаинтересоваността на преобладаващата част гръцки учени към обективно изследване на българо-гръцките отношения по изворите, с които те разполагат.

Празнините за Гърция се открояват особено при сравнение с многобройните публикации - документални и изследователски - на специалистите в другите балкански страни: Сърбия, Хърватско, Черна гора, Словения, и разбира се днешна Румъния и Молдова. Многобройни и полезни са изследванията на румънските историци в миналото и съвременността като П. Константиnescу - Яш, К. Велики, Е. Сюпюр и мнозина други. В Молдова пък по обясними причини историята на българските преселници се разработва най-активно от историци, българи по произход, нерядко и от украински и молдавски учени. Приносите на споменатите румънски учени са достатъчно добре известни, но все пак нека споменем, че десетилетната изследователска дейност на К. Велики, на Н. Чакир, на Е. Сюпюр и други изясниха конкретни моменти и общата картина на българо-румънските контакти и много важни моменти от дейността на българската емиграция. Двете книги на К. Велики по тази тематика за емиграцията в Русия до и след Кримската война, който използва и съществуващата румънска и българска литература, обобщават неговите проучвания и очертават в хронологическа последователност политическите прояви на българите и контактите им с румънските официални и обществени среди. Монографията на Е. Сюпюр за българската интелигенция в Румъния е основана на огромен архивен и друг материал и е безценна по своето богато съдържание, посочено в по-пълния си румънски вариант /българският превод е за жалост съкратен/.

Поради факта, че отношенията между българите и другите южни славяни, най-вече сърбите в и вън от Княжеството, са най-активни и, макар и противоречиви, извънредно важни за историята на българската емиграция, а архивите на